

Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanlarının (ROSA) Kentsel Tasarımı ve Planlanması (Uygulama Örnekleri)

*

Aziz Cumhur Kocalar¹
ORCID: 0000-0003-0580-9530

Öz

Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanlarının (ROSA) Planlanması-Tasarımı, şehirlerin gelişimine yön verebilecek derecede önemli disiplinler arası bir etkinliktir. Günümüzde kentleşme sorunlarının artmış olması, sıkıcı, gürültülü ve giderek sağlıksız hale gelen kent yaşamına alternatif olabilecek rekreasyon alanlarının da planlanarak kullanılmasını gerektirmektedir. Öyle ki üniversitelerin yeni rekreasyon bölümleri ve spor dalları da niceliksel ve niteliksel açıdan çeşitlenerek artmaktadır. Ayrıca ekstrem sporların da artan bir şekilde ilgi çektiği bilinmektedir. Bu sporlara ülkemizin doğası da uygundur. Ancak nadir olan benzer tür doğal alanlara da değer verilmesi önemlidir. Spor alanlarının sağlıklı yaşamayı teşvik etmesi için ilgi gören eğlence-dinlenme, oyun ve spor ihtiyaçlarına göre şehirlerin önceden planlanması şarttır. Çalışmanın özgün yanı, şehir çeperlerinde doğa sporları için uygun olan doğal alanların giderek özel bir çekim alanı haline gelebileceğini vurgulayarak önlem alma çabasıdır. Kentlerde eğitim turizmi geliriyle kalkınma olanağı da sağlanabilecektir. Çalışma, ROSA tasarımı ve planlaması için saha örnekleri üzerinden tespitlerde bulunarak öneriler geliştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Rekreasyon/Rekreatif Planlaması, Eğlence-Dinlenme Mekânları, Oyun-Spor Alanları, Kentsel Tasarım, Şehircilik, ROSA.*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, E-mail: azizcumhurkocalar@gmail.com

Urban Design and Planning in Recreation/Recreative-Games and Sports Areas (RGSA) with Application Samples

*

Aziz Cumhur Kocalar²
ORCID: 0000-0003-0580-9530

Abstract

Recreation/Recreative-Games and Sports Areas (RGSA) Planning-Design is an important interdisciplinary activity that can shape the development of cities. Nowadays, the increase in urbanization problems necessitates the planning and use of recreational areas which may be an alternative to boring, noisy and increasingly unhealthy urban life. So that, new recreation departments at universities and sports branches are also increasing in terms of both qualitative and quantitative aspects. Besides extreme sports are also known to be of increasing interest. The nature of our country is also suitable for these sports, but these natural areas, which are rare, should also be important. As a result, cities need to be planned in advance, according to such interested recreation/recreative-games and sporting needs for sports areas to promote healthy living. The unique aspect of the study is that it takes precautions by emphasizing that the natural parts that are suitable for extreme sports in the city peripheries can gradually become a special attraction area. With the income from education tourism in cities, development opportunities will be provided. The study, develops suggestions by determining field examples for RGSA design and planning.

Keywords: *Recreation/Recreative Planning, Entertainment-Recreation Venues, Games-Sport Areas, Urban Design, Urbanism, RGSA.*

² Asts. Prof., Niğde Ömer Halisdemir University, E-mail: azizcumhurkocalar@gmail.com

Giriş

Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanlarının (ROSA) Planlanması ve Tasarımı, şehirlerin gelişimine yön verebilecek derecede önemli disiplinler arası bir etkinliktir. Günümüzde kentleşme sorunlarının artmış olması, sıkıcı, gürültülü ve giderek sağlıksız hale gelen kent yaşamına alternatif olabilecek rekreasyon/rekreatif alanlarının da planlanarak kullanılmasını gerektirmektedir. COVID-19 ile birlikte, küresel salgınlar da artık seyreltilmiş bir kent yaşamına geçişi ve kent mekânlarının yeniden tasarımını belirleyici konuların başında yer alır olmuştur.

Öyle ki üniversitelerin yeni açılan spor yöneticiliği, antrenörlük ve rekreasyon bölümleri ile spor dalları da niceliksel ve niteliksel açıdan çeşitlenerek artmaktadır (Hürriyet, 2018). Genç kesim için ilginç hale gelebilmiş bazı sporların, bedensel yapının gelişimi açısından önem kazandığı ortadadır. Ayrıca ekstrem sporların da artan bir şekilde ilgi çektiği bilinmektedir. Bu sporlara uygun doğası olan ülkemizde, şehir çeperlerindeki nadir olan benzer tür doğal alanlara da önem verilmesi gerekmektedir.

Çalışmada amaç; rekreasyon/rekreatif-oyun ve spor alanlarının (ROSA) planlanarak, tasarımlarına yönelik konuların disiplinler arası boyutta araştırılmasını ve kente uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesi sırasında oluşan kentsel planlama ve tasarım sorunları ile çözüm önerilerini içermektedir.

Şehirlerin, ROSA'nın sağlıklı yaşamayı teşvik etmesi için ilgi gören eğlence-dinlenme, oyun ve spor ihtiyaçlarına göre önceden planlanması şarttır. Çalışma bu amaçla, ROSA tasarımı ve planlaması için farklı tespitlerde bulunmaktadır. Seçilen söz konusu alanlar ise genellikle Türkiye'de popüler olmuş ya da sık kullanılan bazı saha örnekleridir. Büyük projeler bazında bazı yurt dışı örneklerine de karşılaştırma amaçlı kısaca yer verilmiştir.

Çalışmanın yöntemi olarak rekreasyon, ekolojik şehircilik ve planlama ağırlıklı bir yaklaşım geliştirilmiştir. Ayrıca doğal nitelikleri itibariyle, ekstrem (uç) spor alanları olmaya uygun olan yerlerin ise turizm ve koruma açısından kentle olan ilişkisinin kurulmasına da özel önem verilmiştir. Saha örnekleri üzerinden kullanım sorunlarına yönelik gözlemler ile yaşanan deneyimlere dair öznel tespitler de çalışmada esas alınmıştır.

Bu çerçevede çalışmanın yapılandırılan kapsamı ve teorik arka planında ise planlama ve şehircilik, peyzaj ve mimarlık alanları ile birlikte rekreasyon, spor ve turizm gibi konuyla ilgili bazı alanların bilimsel araştırmaları da yer almıştır.

Araştırmada izlenen yöntem öncelikle literatür incelemelerine dayanmaktadır. Disiplinler arası hususlarda ise bazı kaynaklar öne çıkarılmıştır. Ayrıca yıllara yayılmış olan saha çalışmalarında edinilen deneyimler ile ilgili gözlemler üzerinden disiplinler arası göndermeler de yapılarak, bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu bulgular da yürütülen tartışma ile birlikte, sahadan bulgular kısmı alttaki şu dört başlıkta toplanarak ele alınmaktadır:

- Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanlarının (ROSA) Planlanması
- Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanlarına (ROSA) Özgü Tasarımlar ve Kent Mobilyaları
- Büyük Projeler Sonrası Atıl Alanlar (Olimpiyatlar veya Bölgesel Oyunlar)
- Ekstrem Spor Alanlarıyla Kentsel İlişkiler ve Spor Eğitimi Turizminin Geliştirilmesi

Seçilen konuda ve söz edilen alanlarda (ROSA) gözden kaçan planlama ve tasarım hatalarının olduğu gözlemlenmiştir. Bu hataların kuruluş, işletim ve bakım gibi süreçlerde yaygın bir şekilde oluşan özensizliklerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Alan kullanım süreçlerinde yaşanan yaralanmalar da yine, çalışmada önemsenerek izlenen yöntemi yapılandıran hususlardan biri olmuştur.

Günümüzde halen ortada bırakılan ROSA ile ilgili sorunlar, sürekli çalışmada yer alan araştırma konularına odaklanmayı gerekli kılmıştır. Araştırmada bu yüzden, yer yer geliştirilen önerilerle birlikte, yapıcı bir eleştirel yaklaşımın oluşması da son derece önemli görülen bir ihtiyaç olarak geçerlilik kazanmıştır. Bu nedenle çalışmada, disiplinler arası bağların da özellikle güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Böylece bilinmeyenlerin ilgililerce araştırılması ve yöneticiler açısından da önemsenmesini sağlayacak kısa önerilerin geliştirilmesi sürekli ön planda tutulmuştur.

Çalışma zamanla özgün ve uzun bir sürece (gençlik ve orta yaşlılık) dayalı yaşamsal-özel deneyimlerle güçlendirilen bir araştırma niteliği kazanmıştır. Metin ise bilimsel kanıtlara da dayandırılarak ortaya konulmuştur.

Ayrıca mevcut yasal-yönetmelere bakıldığında ise, “rekreatif alan kavramı ile rekreasyon alanı kavramlarının da birbirinden farklı tanımları ve anlamları” vardır (Erbaş ve Salt, 2020). Hatta birbirleriyle çelişik olası hatalı kullanımları da ilgili çalışmada belirtilmiştir.

Çalışmamızda ise; Rekreasyon/Rekreatif alanlarında (ROSA) uygun olmayan yapılaşma koşulları da dâhil olmak üzere tüm olumsuz (yapılaşma vb.) nitelikler taşıyan kararlara karşı toplum olarak temkinli olunması önerilmektedir.

Mevzuat daha ayrıntılı incelendiğinde, “rekreasyon alanı” ve “rekreatif alan” gibi farklı kavramların farklı uygulama kısıtları olduğu da görülmektedir. Örneğin mevzuatta; “rekreasyon alanlarında özel mülkiyete konu olabilecek şekilde belli koşullarda yapılaşmaya olanak sağlanmakta, buna karşın kıyı kullanımına ait bir kavram olan rekreatif alanlarda yapılaşmaya olanak verilmemektedir.” (Erbaş ve Salt, 2020) İşte bu farkların yanı sıra mevzuatta geçen olası metinsel hatalar ise yine aynı çalışmada ayrıntılarıyla birlikte farkındalık sağlayıcı bir konu olarak yargı kararlarına da göndermelerle (Danıştay Dergisi, 2011) (Balıkesir İdari Mahkemesi, 2010) (Ergen, 2011) birlikte incelenmektedir.

Söz konusu edilen alanlarda ilgili rekreasyon/rekreatif-oyun ve spor faaliyetlerine yönelik kaliteyi olumsuz bir şekilde etkileyecek tüm kararlara karşı kavramsal ayrımlarla mevzuatta istisna ve ayrıcalıklar getirilmiş olmasına karşın, uygulama hatalarına karşı sivil toplum olarak örgütlü bir şekilde sürekli duyarlı kalınmalı ve ihlal hallerinde gerekli önlemler gecikilmeden alınmalıdır.

Ayrıca tüm rekreasyon/rekreatif (eğlence-dinlenme) kullanımlarla birlikte oyun ve spor alanlarındaki faaliyetlerin kalitesi, yer yer nadir doğal alanlarda gerçekleşebilecek olan uygun ekstrem spor faaliyetleri de kapsayacak şekilde sürekli göz önünde tutulmalıdır. Özellikle yapılaşma vb. olumsuzluk yaratabilecek kararlara karşı önceden ciddi önlemler de alınmış olunması ve yerel farkındalığın pekiştirilmesi gerekir. Son olarak doğal kullanım eşikleri aşılmayacak şekilde doğal olanakların uygun kullanımı ile birlikte mekânsal hafızadaki sürekliliklerin topyekûn korunması toplumsal öncelikli bir sorun alanı olarak yerel, bölgesel ve ulusal gündemlerde tutulmalıdır.

Teorik Arka Plan

Rekreasyon, kişilerin gönüllü olarak boş zamanlarında katıldıkları ve kişisel tatmin elde ettikleri faaliyetler olarak tarif edilebilir. Rekreasyon içerisindeki faaliyetler, uygulandıkları alanlar ve özelliklerine göre çeşitliliğe sahiptir. Spor, rekreasyon faaliyetleri içerisinde cazipliği ve çeşitliliği ile önemli bir yer teşkil eder (Ramazanoğlu, Altungül, ve Özer, 2004, s. 176). Tanım ve kabulere göre rekreasyon (eğlendirilen) kadar giderek çeşitlenen oyun ve spor alanları da toplumsal yaşamın oldukça önemli bir parçasıdır. O yüzden tüm bu alanların önceden planlanması ve tasarımı, şehirlerin gelişimine de yön verebilecek derecede önemli disiplinler arası bir etkinliktir. Çalışma bu amaçla, rekreasyon/rekreatif-oyun ve spor alanlarındaki (ROSA) planlama,

yapım, yönetim ve tasarım süreçlerinin sorunları ve kusurlarıyla ilgilenmektedir.

ROSA'nın şehirler için değeri giderek artmaktadır. Günümüzde özellikle kentleşme sorunlarının çoğalmış olması; sıkıcı, gürültülü ve sağlıksız hale gelen kent yaşamına alternatif olabilecek ROSA'nın da en uygun şekilde planlanarak tasarlanmasını gerektirmektedir. Ayrıca pandemi ile birlikte halk ve çevre sağlığı açısından artan sorunlar olduğu da artık önem kazanmıştır. Planlama odaklı tüm bu konularda yeni karma ve güçlü politikalara yönelen bir devlet anlayışına geçilmesini zorunlu kılan bulgular da çalışmanın ana eksenini tamamlayıcı konular olmaktadır. Çalışma rekreasyon/rekreatif-oyun, spor, sanat, hobi ve sosyal aktiviteleri, kapsamlı olarak ise seyahat ve turizm faaliyetlerini de kapsamaktadır. O yüzden seçilen konunun, sosyal içeriği ve inter-disipliner yapısıyla da yakından ilişkili açılım, gönderme ve önerilere metinde özellikle yer verilmiştir.

Toplumsal sürdürülebilir mutluluk için doğal rekreasyon/rekreatif alanlarının öncelikle korunması ve ayrıca buralarda yer yer göze çarpan hızlı ve çarpık yapılaşma olasılıklarının da önüne geçilmesi şarttır. Bu konu, çalışmanın üst çerçevesi olan "doğal çevreyi koruma" ile ilgili daha kapsamlı hususları oluşturmaktadır. Bu çerçeve ekolojik şehircilik ile yakından ilgili ve oldukça ayrıntılı öncelikleri olan önemli bir konudur. Birleşmiş Milletler sistemi içerisinde, sürdürülebilir gelişime geçiş için katkı sağlayan UN-HABITAT, UEF ve UNEP gibi kuruluşlar da bu amaçla bulunmaktadır.

Tüm bu nedenlerle rekreasyon/rekreatif-oyun ve spor alanlarının (ROSA), belli karma faaliyetlerin yapılabilmesi için önceden belirlenmiş programlar dahilinde planlanarak, tasarlanması ve mümkün olduğunca çok amaçlı alanlar olarak tanınması ve kullanılması gerekir. Ayrıca mevcut ROSA'nın kullanım eksiklikleri de çalışmanın diğer bir yanını oluşturmaktadır. Alanların periyodik olarak bakım ve onarımlarının yapılması, kullanımın sağlıklı olması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Kullanım süreçlerindeki karşılaşılan bakım ve onarımlar açısından eksik ve kusurlu kalan alanlar da yine önem kazanmakta ve ortaya konulmaktadır. İlgili alanlarda, yer yer uygun karma kullanımlara olanak tanınarak, tüm kültürel faaliyetlere toplumsal ilgi ve katılımın desteklenerek arttırılması mümkündür. Bu yollarla da alanlara özgü farkındalığının ve koruma bilincinin arttırılması sağlanabilir.

"Çocuk gelişiminde önemli roller üstlenen çocuk oyun alanlarının doğru planlanması ve tasarımı" gelişimin de, olumlu yönde olmasını desteklemek-

tedir. Konuya işaret eden bir çalışmada, planlama süreci için önemli alt kriterler belirlenmiştir. Tasarım süreci içinse çocuk oyun alanlarında kullanılan donatıların, işlevsel estetik özelliklere sahip olması ve kullanılacak olan modüler sistem oyun elemanlarına dikkat çekilmektedir. Bu elemanların ekolojik öğelerle birlikte tasarlanmasının da artık çok daha önemli olduğu görülmektedir. İlgili makalede, mevcut ve yeni yapılacak çocuk oyun alanları için yeterlilik ve kaliteyi geliştirmeye yönelik bazı öneriler de getirilmiştir (Muhacir ve Özalp, 2016, s. 220). Konuyla ilgili olabilecek benzer çalışmaların tüm ROSA'na yönelik bir biçimde daha da geliştirilmesi gerekir.

Açık alanlarda, kaynak kullanımının "çok yönlü koruma, rekreasyon, halk sağlığı ve güvenliği, fiziksel gelişme kontrolü gibi konularda sağladığı olanakların ötesinde geniş bir potansiyel" taşıdığı ortadadır (Gold, 1980; İşçi, 2017). Ancak Türkiye'de bu tür disiplinler arası sorunlu alanların ortada bırakıldığı görülmektedir.

Sağlıklı toplum ve sağlıklı nesiller için günümüzde kamudan çok sivil toplum kuruluşları (STK) daha etkin bir şekilde ön plana çıkmaktadır. "Sporun önemi"ne sağlık açısından kısaca vurgu yapan tarzda medyada bazı örnekler olduğu görülebilir (Türk Kanser Derneği Kamu Spotu). Kamusal spotlarda da, toplumda ROSA'nın kullanımlarına özgü sosyal ayrımlar yapmadan karma kullanımlar yaratılıp, alanlar daha özendirici kılınmalı ve faaliyetlerle halkın ilgisini çeken bir bilinçlendirme sağlanmalıdır.

Çocukların ROSA kullanımları araştırıldığında ise kendilerine olan özgüvenlerinin oyunlarla birlikte arttığı, irade ve karakterlerinin bu yoldan gelişmekte olduğu görülmektedir. Ayrıca vücut orantılarının sürekli düzenlenip, duruş şekillerinin de giderek düzelmesi dikkat çekicidir. Oyun, çocuğun beden, zihin, psikoloji ve sosyal açıdan sağlıklı gelişebilmesini sağlayan temel bileşenlerden biri (Akdoğan, 1972) olduğu için okullar da ayrıca çok önemlidir. Okul ve yerleşkeler de çalışmanın saha örneklerindedir.

Ülkemizde turizmle de birlikte sudaki aktiviteleri içeren hizmet yatırımlarında zamanla artış yaşandığı gözlenmiştir. Türkiye'de doğal ve termal nitelikteki kaynaklar sayesinde (sağlık otelleri, SPA vb.) merkezlere olan ilgi de nispeten giderek artmıştır. Yüzme alanları; eğlence, dinlenme, spor, eğitim, sağlık amaçlı kullanımlar başta olmak üzere yine bu alanlar, toplumun yaygın kesimlerinin ilgisini çekerek tüm mevsimlerde karma bir şekilde kullanılır olmaktadır.

Ancak yüzme alanlarının yoğun kullanımı, sağlık ve güvenlik sorunlarını gündeme taşımakla birlikte, konunun ekonomik ve toplum sağlığı boyutları da giderek önem kazanmıştır. Yüzme havuzunda olması gereken içilebilir su

kalitesini elde ederek, bunun sürekliliğini sağlayabilmek amacıyla, tesisin proje yapımından, uygulamasına hatta işletmesine kadar tüm aşamalarda belirtilen standartlara ödünsüz uyulması şarttır.

Bir bildiri de; içilebilir nitelikte su elde etmek için uyulması gereken hijyen kuralları, filtrasyon tesisi proje ve uygulamasında kullanılan standartlar uygulamalı kompleks bir proje çözümü ile birlikte anlatılmıştır (Uludağ, 2009, s. 31). Yüzme havuzlarında uygun olmayan kullanımlara baştan izin verilmemeli, hijyen sorunları ile ilgili riskler gerekli önlemler ve sık denetimlerle birlikte bertaraf edilmelidir. Bu amaçla tüm spor merkezleri ve yüzme havuzları için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB) tarafından verilen kontrol listesi (ÇŞB, 2019) gibi kontrolü kolaylaştırıcı unsurlar da, uygulama ve denetimlerde ön plana getirilip kullanılmalıdır.

Türkiye'nin yoğun bir genç nüfusu olduğu bilindiği halde sporcu bir gençlik yetiştirmekten uzak kalınmıştır. Son dönemlerde gençlerin ve tüm yaş gruplarının zaman zaman bu alanlarla ilgili süreçlerde yönetime de katılımını sağlamaktan uzak bir şekilde yürütülen gençlik ve spor politikaları olduğu görülmektedir. Bu yüzden gençliği, spor yapanları yok sayan ve seçimlerini önemsemeyen bir takım kararların yaşandığı sağlıksız süreçler de söz konusu olabilmektedir.

Neo-liberal politikaların etkisiyle gençlik, ayrıca sürekli tüketime de yönlendirilmiştir. Sadece gençlik değil aslında tüm toplum, giderek hareketsizleşmektedir. Dünyada da bu yüzden artan oranlarda obezite gibi sağlık sorunları günümüzde başa çıkılmaz bir hale gelmiştir. Dolayısıyla, bu sorunlara halk ve çevre sağlığı açısından daha çok önem vererek, artık kamu ve özelde ortak çevre sağlığı politikalarına yönelen yeni sürdürülebilir bir yönetim anlayışına geçilmelidir.

Diğer yandan oyun da evrensel bir kavramdır (Fanuscı, 1998). Yazara göre; "oyun fiziksel ve psikolojik gelişmenin sağlanabilmesi için" gerekli olduğu kadar kültürel değişiminde de bir merkezi olarak algılanabilir, hatta bunun da oldukça ötesinde bir kavram olarak görülebilir.

Oyun, özgürlük getiren bir aktivite olarak değerlendirilebilir. 1977 yılı Çocuk Oyun Hakları Malta Deklerasyonu'nda, oyunun beslenme, sağlık, barınma ve eğitimin yanı sıra, her çocuğun gelişim potansiyeli için yaşamsal bir önemi olduğu vurgulanmıştır (Heseltine ve Holborn, 1987).

Çocuklar açısından işlevlerine bağlı olarak kapalı oyun alanlarına bakıldığında ise; bunlar eğlence, kültür, sağlık, konaklama, eğitim, spor, ticaret ve

gastronomi olarak sınıflandırılan alanlarda yer almaktadır. Ayrıca zaman geçirmek ve hafta sonunda eğlence için ücretli olan kapalı oyun alanları da alışveriş merkezlerinde bulunmaktadır.

Jumping vb. ücretsiz oyun alanlarına da; marketler, hastaneler, çocuk kültür merkezleri, oteller, okul öncesi eğitim, fast-food mağazaları, muayeneler, poliklinik, kütüphane, mağaza ve konut gibi yerlerde de. Şehrin içinde kalan bu tür kapalı oyun alanları da tıpkı kapalı spor salonları gibi işlev görmektedir ve her türlü hava koşuluna karşı çocukların eğlence ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Tavşan, 2017).

İşte benzer amaçlarla “joging, yüzme, tenis”, badminton (tüylü top), golf, “squash, kayak, sörf, yelken”, vb. sporlar artık daha bağımsız bir şekilde yapılabildiği için bu tür yeni alanlar da desteklenerek yaygınlaştırılabilir. Bireyler bir spor sahasının içinde oyun topları gördüklerinde, keyifle fiziksel aktiviteye yönelmekte ve kolayca tanımadıkları kişilerle etkileşim içine girebilmektedirler. Öyle ki, bireylerin serbest zamanlarında fiziksel aktiviteye yönelmesinde ulaşılabilirliği kolay olan oyun materyallerinin oldukça etkili olduğu gözlemlenmiştir (Atasoy, vd. 2018). Bu örnekte de olduğu gibi bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarında ve sosyalleşmelerinde farklı yönlerden teşvik motivasyonu oluşturabilecek unsurların olduğu unutulmamalıdır. Bu unsurların daha da çeşitlendirilebileceği söylenebilir. Benzer alanlara yönelik olarak psikomotor etkinliklerin, okulların beden eğitimi dersleri de başta olmak üzere çeşitli spor etkinlikleri ve kulüplerin uygulamaları ile arttırılabilir. Disiplinler arası bilimsel çalışmalar da bunların çeşitlendirilerek alanlara karma uyarlanmasına yardımcı olacaktır.

Okulların öncelikli görevi olması gereken ROSA kullanımlarına teşvik ve destek konularında ki başarı düzeyi ise ülkemizde oldukça düşüktür. Okullar spora özendirilememekte hatta öğrencileri spordan daha da soğutmaktadır. Ancak yüksek okullar düzeyinde spor bilimine son yıllarda önem verilmesiyle birlikte, yeni açılan spor yöneticiliği, antrenörlük ve rekreasyon gibi bölümler oluşmuş, yeni yeni mezunlar vermeye de başlamıştır (URL-2).

Ülkemizde rekreasyon programlarını uygulayabilecek kişiler yetişse de, Türkiye’de halkın büyük bir kesiminin halen bilinçli olarak spor yapmadığı bilinmektedir. Söz konusu mezunlar; genel kültür, alan bilgisi, yöneticilik, bedensel açıdan yeterli, eğiticilik gibi farklı açılardan kendisini geliştiren, alanında uzman bireyler olarak yetişse bile, kamuda (1980 sonrası dönemde) küçülme olduğundan ve sınırlı kontenjanlarla iş görüldüğünden kamu istih-

dam olanakları da azaltılmıştır. Ancak kentlerde yine son dönemde hızla türeyen kapalı sitelerdeki özel spor salonları, bu konuda bir istihdam alanı yaratacak şekilde artarak gelişmektedir.

Aslında spor, günümüzde giderek özel kapalı salonların ardında yapılabildiği bir hale gelmektedir. Bu da, spor olanaklarının kamusal ve açık alanlardan adeta giderek soyutlanmakta olduğunu gösterir. Bu özel alanların maddi karşılığı, periyodik olarak kullanıcılarından veya sahibi sayılan kiracılarından baştan sağlanmış otomatik bir taahhülle birlikte alınmaktadır.

Toplumda ise daha geniş bir şekilde devletin kurum ve kuruluşlarının dışında özellikle kulüplerin; oyun ve sporu, bağış ve etkinliklerle desteklemesi yine mümkündür. Ancak bu katkı da, devletin yaptırım potansiyeli ile karşılaştırıldığında, ona nazaran oldukça sınırlı ve yerel ölçüde kalmaktadır.

ROSA kentsel kamusal alanlar ile yakından ilişkili olarak tasarlanırsa, biraz daha yaygın bir şekilde kullanılabilirdiği öngörülebilir. Bu alanlarda, kent halkının sosyalleşme ihtiyacı da, en doğal yollardan karşılanmaktadır. Her yaşın karma kullanabildiği, dinlenip eğlendiği bu tür alanlar, aslında yaşanabilir kentlerin de yoğun ve önemli yaşam alanlarıdır. Bu alanların daha başarılı bir şekilde plan ve programlarla kentsel ölçekte birbirleriyle ilişkileri kurularak tasarlanmış olması gerekir. Özellikle farklı tür kullanımlara yönelik özel donatı tasarımlarına da ayrıca daha çok yer verilmesi önem taşımaktadır.

Ülkemizde ise genellikle kamusal sportif alanların kentle olan bağı, tartışmalı yer seçimlerinden yani konumlardan itibaren başlamaktadır. Örneğin Niğde'de ikisi birbirlerine çok yakın iki tane, toplam da üç adet yüzme havuzu yapılmıştır. Üstelik bu havuzların iki tanesinin kentten de uzakta hatta en büyük olanının ulaşımı dahi olamayan bir noktada, oldukça atıl bir konumda olması sadece aracı olanlara hizmet ettiğini göstermektedir. Her yıl trilyonluk işletme masrafları olan bu yüzme salonlarının, Niğde gibi ufak bir şehir örneğinde olduğu gibi gerek konumları ve gerek sayısı ile atıl durumda kalacakları en baştan da kolayca anlaşılmaktadır.

Yüzme salonlarında halkın bilinçsiz kullanımı olasılığı da, alanların uygun olmayacak derecede oldukça sorunlu diğer bir yanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanların yine toplumsal içerikli etkileşime açıklığı ve buluşmaları desteklemesi de, son derece eğitici bir yanı olmaktadır.

Çalışma ayrıca bu noktada, özellikle doğal bağları yok edilmiş kapalı sitelerde ayrıştırılan toplum gerçeğini de ön plana taşımaktadır. İnsan bağışlık sistemini zedeleyici temizlik önlemlerinin de sözde alındığı bu arınık özel site alanları, vb. koşullara hem yüksek aidatlar ödenerek konforlu bir yaşam ile

borçlanma dinamikleri arttırılmakta, hem de tüketim toplumu ile spora özen-
dirilen özel kesimden finans sağlandığı görülmektedir. Çalışmanın sosyal de-
ğişim ve toplumsal kademelenme gibi konularla olan bağlarına odaklanılırsa,
bu disiplinler arası konular da yine ayrıca önem kazanmaktadır. Spor sosyo-
lojisinin ve çevre psikolojisinin tematik konularıyla kavramsal yapısı oluşturu-
lan bu araştırmanın, basın ve halkla ilişkiler, iletişim gibi alanlara da temas
ettiği açıktır.

Yeraltı Otoparkı, Müze ve Kültür Merkezi, Aile Yaşam Merkezi ve Sanat
Merkezi vb. ortak projeler karma kullanımları destekleyici yaklaşımlar olarak
yerel yönetimlerce geliştirilebilir (Örneğin; Mersin Belediyesi Projeleri) (Mer-
sin Belediyesi, 2019). Günümüzde kentleşme sorunlarının giderek artmış ol-
ması nedeniyle, sıkıcı ve gürültülü hale gelen kent yaşamına alternatif olabi-
lecek kamusal ROSA'na da, yapılaşma baskısını hafifletecek şekilde önem ve-
rilmesi gerekmektedir. Bunu yanı sıra alana özgü doğal özelliklerin de göz
ardı edilmeden öncelikle değerlendirilmesi şarttır. Öyle ki, ROSA'nın bilimsel
standartlara uygun bir şekilde henüz imar uygulamaları başlatılmadan önce
planlanarak, ayrılması da bu yüzden son derece gerekli olmaktadır. Bu tür
ROSA'nın planlanıp tasarlanmasında ise mimarlık fakültesi bölümleri devreye
girmektedir.

Alanla ilgili olabilecek her türlü etkinlik ise, ilgili spor dal/ lar/ının stan-
dartları (örneğin; basketbol, voleybol ve tenis ilişkili sahalar) gözetilerek, mo-
düler (kur/kaldır ve değiştir/kullan) yapıda ki özellikleriyle birlikte ve en uy-
gun mesafe ilişkileri kurulacak şekilde tasarlanarak alana uygulanmak zo-
rundadır. Aksi halde, sağlıksız koşullar ve kullanımları sürdürülemeyen atıl
ortamlar oluşmaktadır. Bu tür hatalı alanları da bazen yeniden çok daha mas-
raflı onarımlarla geriye döndürmenin de son derece zorlaşmakta olduğu bi-
linmektedir. Hatta standartların sağlanması açısından koşulların olanaksız-
laştığı durumların yaygın olduğu da bilinmektedir. Örneğin; Kentsel dönü-
şüm alanlarında (Niğde'deki tenis sahalarında) standartların dışında uygu-
lamalar açıkça göze çarpmaktadır. Ülkemizde yerel yönetimlerin bu alanları
planlaması/tasarlaması niteliksiz mezunlarla ve yoğun iş temposuyla güç ol-
duğundan, bu çalışma sahaları da giderek yüklenicilerin projelerinin bir par-
çası şeklinde (standartlara bakılmaksızın en ucuz teklifin uygulandığı) ihale
usulleriyle değerlendirilecek şekilde ele alınmaktadır. Bu durumda bile Tür-
kiye'nin en büyük yüklenici kuruluşları ile iş yapan TOKİ'deki inşaat stan-
dartlarının düşüklüğü de ortadadır. Genellikle sportif standartlara da pek
uyulmadığı açıkça gözlemlenmektedir.

Ülkemizdeki başarılı yerel yönetim örneklerine bakıldığında ise çok yönlü kullanımlara yer verilebilmektedir. Açık ve kapalı spor alanı, oyun parkı, sağlıklı yürüyüş alanı ve yeşil alanları, kapalı ve açık spor alanları, refleksolojiye uygun tasarlanan sağlıklı yürüyüş alanı ile birlikte engelli ve engelsiz tüm çocukların bir arada kullanabildiği oyun parkı ile engelli birey ve yakınlarına sosyal bir ortam sağlanmaktadır (Nilüfer Belediyesi, 2016). Kamu yönetiminin aldığı kararlarla şekillendirme süreçlerinin başlatıldığı bu ROSA'na yönelik olarak pek çok hatalı uygulamaların da yapıldığı bilinmektedir. Örnek alınması gereken uygulamalar ise (örneğin; Eskişehir BŞB, Nilüfer Belediyesi gibi) kent ölçeğinden itibaren ön plana taşınarak, kentsel tasarım standartları ile birlikte ortaya konulmalıdır. Bu konuda da özellikle kentsel kimliği ve soyut/somut kültürel değerlere yönelik tanıtımları da gözetilen kentsel tasarım rehberleri mutlaka hazırlanmalıdır.

Ayrıca günümüzde spor dalları da hızla çeşitlenmekte ve sayıları da artmaktadır. Bu tür ROSA'na yönelik olacak istatistiklere şeffaf bir şekilde yer verilmelidir (İBB, 2019). Mersin kıyı bandında ki saha gözlemlerinde ise özellikle yeni spor alanlarının, kendilerine özgü niteliklerinin tam olarak karşılanmadığı görülmektedir (örneğin; paten, kaykay, vb). Genç kesim için bu tür alanların kent içinde konut alanlarının çevresinde de artık yaygın hale gelmesi arzu edilmektedir. Üstelik benzer tür bazı ilginç sporların gençlerde öz güveni ve karakter gelişimini de desteklediği, madde bağımlılığını ortadan kaldırdığı hatta bedensel yapıların (kas, kemik) gelişimi açısından ne kadar önem kazandığı da açıkça bilinmektedir.

Gençlerin yanı sıra orta ve orta yaş üstü kesimlerin sağlığı açısından da hayat boyu spor yine önemsenmelidir. Bunun için kent içi ulaşımı kolaylaştıracak şekilde bisiklet ve yürüyüş yolları vb. alanların, kentsel yönetimlerce gerçekleştirilmiş olması artık önemli bir hale gelmiştir. Ancak bu yolların standartlarının da mutlaka gözetilmesi beklenir. O yüzden her türlü rekreasyon/rekreatif-oyun ve sportif alanlarda (ROSA) düzenlenebilecek etkinlikler için ROSA'nın çok daha nitelikli, standartlara uygun ve daha planlı bir tarzda yaygınlaştırılmasına önem verilmelidir.

Rekreasyon/rekreatif-oyun ve sportif faaliyetlerin artması için ise aktif katılımın yaygın eğitimle özendirilmesi beklenir. Bu da öncelikle okullardan başlayarak eğitim ve bilinçlendirme ile artar, sonra da ilgi çekici organizasyonların (şenlik, kermes ve festival gibi) gerçekleştirilmesi ile önemsenir hale gelir. Şüphesiz ki, bu arada doğal çevre ile bağlar da kurulmalı ve doğal kaynakların doğru bir şekilde tüketilmesine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada sürdürülebilirlik anlayışı gözetilerek, spor tesislerinin ihtiyaçları

karşılayabilecek sürdürülebilir standartlarda da olması gerekmektedir. “Sportif faaliyetlerin sürdürülebilmesinin gündeme gelmesi ile günümüzde spor tesislerinin yeniden yapılandırılmasında ekolojik unsurların etkin olduğu plânlama arayışlarına dönük yaklaşımlar tartışılmaya başlanmıştır” (Balcı ve Koçak, 2014, s. 46). İlgili kaynakta da, ROSA planlanması, çevresel unsurlarla birlikte disiplinler arası bir çerçevede, sürdürülebilirliğin sağlanmasının gerekli görüldüğü konular ile birlikte ele alınmıştır. İşte bu nedenle kentlerde, benzer tür rekreatif-oyun ve sportif ihtiyaçları doğrultusunda, sağlıklı yaşamı desteklemeye yönelik spor alanlarının planlanması ön plana gelmektedir. Toplumun bu konuda önceden farkındalık kazanacağı etkinliklere de önem verilmesi uygun olacaktır.

Bununla birlikte ROSA’na özgü kent mobilyaları da yer yer tasarımdan yoksun, kimliksiz ve amaçlarına dahi hizmet etmekten uzaklaşacak uygun kullanımlara olanak tanımayan bir yapıda olabilmektedir. “Büyük projeler sonrası atıl kalan alanlar da (Olimpiyatlar veya bölgesel oyunlar) tartışılması gereken sorunlu görünümüleriyle birlikte kente önemli bir yük olmaktadır. Yunanistan’da mevcut durum, aşağıdaki görüntülerle birlikte yer almıştır” (Bayhan, 2015) (Şekil.1). Hâlbuki sportif faaliyetlere göre tasarlanan irili ufaklı yapıların farklılıkları kadar önemli bir ortak özelliği de bulunmaktadır. Bu da, “amatör ve profesyonel katılımcılara ve izleyicilere daha fazla güven ve konfor sağlamaktır. Bu amaçlar tümüyle çevre ve sürdürülebilir gelişmeyle de ayrıca uyumlu olmalıdır” (IOC, 2008).

Şekil 1. Büyük Projeler sonrası Yunanistan’dan mekânsal örnekler (Kaynak: Bayhan, 2015).

Diğer yandan macera türü veya riskli ve zorluk dereceleri yüksek olan bazı uç sporlar (moto-kros, dağ bisikleti, lastikli iple atlayış, vb.) hakkında yaygın bir bilgiye de artık görsel medya olanakları sayesinde kolaylıkla erişilebilmektedir. Bu tür alanlar da yine, kentin monotonluğundan sıkılan genç ve orta yaşlı kesimlerin ilgisini çekmektedir.

Ayrıca kent çeperlerin de bulunan bu tür ekstrem sporlar için uygun olan doğa parçalarının da giderek özel bir çekim alanı haline gelebilmesinin, o kentlere veya kırsal yerleşimlere turizm geliriyle birlikte ciddi bir kalkınma olanağı sağlayacağıının unutulmaması özellikle planlama açısından büyük bir önem arz etmektedir. Karanlık Kanyon, macera tutkunlarının da ilgisini çeken örneklerden sadece birisidir. Hafta sonu tatilini geçirmek isteyen yerli ve yabancı turistlerle dolan kanyonda, zipline, tekne turu gibi aktiviteler yaşanıyor (Milliyet, 2007) (Tripadvisor, 2020) (Şekil. 2).

Şekil 2. Kemaliye örneği (Kaynak: Milliyet, 2007; Tripadvisor, 2020).

Ekstrem spor alanları sayesinde kentsel ilişkilerin ve spor eğitimi turizminin geliştirilmesi de uçurtma sörfü için Gökova örneğinde de gösterildiği gibi ilgi çekicidir (Şekil. 4). Kardeş şehirler gibi duyurular ve sportif buluşmalar şeklinde etkinlikler uluslararası tanınırlıklara katkı sağlayacaktır. Çalışmanın teorik yanları altta bulgularla da pekiştirilebilir.

Sahadan Bulgular ve Tartışma

Çalışmada önem verilen konulara dair bulgular altta ki dört başlık altında incelenerek tartışmaya açılmaktadır. Bu bölüm ayrıca Tablo 1. ile de sonda daha sade bir şekilde özetlenmiştir [Tablo 1. Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanlarına (ROSA) yönelik teorik ve pratik bulgular ve bazı kaynakçalar ile hedef öneriler]. Sonuç kısmında ise çıkarımlar sıralanmıştır.

Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanların (ROSA/RGSA) Planlanması

Gold'a (1980) göre açık alanlar; farklı karakterli çok sayıdaki kullanıma mekân sağlayan, alan kullanımını bütünleştiren ya da birbirinden ayıran, doğal ya da insan eliyle şekillenmiş arazilerin genel adıdır. Yeşil alan kavramı

ise açık alanların bitkisel elemanlarla kaplı ve/veya birleştirilmiş yüzey alanları şeklinde tanımlanabilmektedir (İşçi, 2017). Dolayısıyla yeşil alanlar aslında açık alanlar içinde de sayılabilir. Bir yazara göre; kent içi ve bölgesel yeşil alanlar sınıflandırıldığında nitelikli oyun alanlarında geliştirici oyunlarda yer alma fırsatını elde eden çocukların çok daha yaratıcı olduğu, hatta problem çözme konusuna esnek yaklaştığı ve daha iyi sosyal ilişkilere sahip olduğu ve kısacası fiziksel olarak çok daha sağlıklı olduğu belirlenmiştir (Türel, 1988).

Gelişmiş ülkelerde genel ortalama olarak kişi başına 2-5 m² çocuk oyun alanı düşmektedir. Ülkemizde ise imar planları ile çocuk oyun alanları gözetilerek yeterli bir yer bırakılmaya çalışılmasına karşın, uygulamaya gelince buna dikkat edilmemektedir. Bu alanların çok farklı amaçlar için kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bir çalışmada “kentsel mekânlarda çocuk oyun alanları planlama ve tasarımında dikkat edilecek ilkeler genel olarak verilmeye çalışılmıştır” (Yılmaz ve Bulut, 2002, s. 345). Bu anlamda da standartlara uyulması son derece büyük bir önem taşırken, yeterli sayısal verilerin toplanmasına da ayrıca daha çok özen gösterilmesi beklenilir.

Diğer yandan idari belirlemelere göre yeşil alanlar başka şekillerde de gruplandırılabilir. Makalenin sınırlarından ötürü yer verilemeyen bu çalışmalardan da görülebileceği gibi yazarlara göre sınıflandırarak işlevlendirme dışında, tasarım ve kullanım sorunlarına yönelik ayrıntılar da, halen daha çok çalışılmayı bekleyen önemli konular arasında yer almaktadır.

Çocuklara yönelik olarak bu tür alanların kente adaletli ve dengeli bir şekilde dağıtılmadığı da yapılan ayrı bir tespittir. Çocukların gözüyle Ankara'nın ele alındığı bir çalışmada, Ankara'nın olumsuz bulunan yönlerinin ağır bastığı görülmektedir (Koç, Tavşancıl, Demir, 2015). Hatta mevcut ROSA'larda donatı elemanlarının yetersiz olduğu çok rahatlıkla çevremizden de gözlemlenebilmektedir. Bu yüzden “kentte çocuk oyun alanları bir sistem içinde planlanmalı, nicelik ve nitelik olarak yeterli hale getirilmesi için gerekli önlemler” baştan alınmalıdır (İşçi, 2017). Tüm bunlar zaten sosyal devletin de önemli görevleri arasındadır.

ROSA planlaması ve tasarımı “analitik düşünme yetenekleri, kartografya bilgileri, planlama donanımları, doğal ortam-insan ilişkilerini gözleme ve analiz etme altyapıları” (Üstündağ, 2013, s. 15) ile farklı disiplinlerin ilgi duydukları çalışmalara da açıktır, ilgili disiplinler bu alanlara hangi ölçüde katkı sağlayabileceklerini araştırabilirler. Ayrıca ROSA'a erişim yaya ve bisiklet vb. farklı ulaşım türleri de özendirilerek kolaylaştırılmış olmalıdır, bu yolların da

günlük kullanımları arttıracacağı söylenebilir, dolayısıyla bunlar da planlamada yer verilen konuların başında olmalıdır.

Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanlarına (ROSA/RGSA) Özgü Tasarımlar ve Kent Mobilyaları

ROSA her yaş grubuna yönelik olan nitelikli kamusal alanlardır. Tasarım konularında, öncelikli hedef kitlelere yönelik farklı çalışmalar yapılmalıdır. “Ebeveyn ve Çocuk Atölyeleri Çalışma Raporu’nda tasarım konuları için tespit ve önerilere yer verilmiştir” (İnformel Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri, 2018). ROSA’a özgü ya da özel kent mobilyaları, vb. unsurlar da yine en uygun şekilde ele alınarak tasarlanmak zorundadır. Öyle ki; ROSA rahat ve kullanışlı, alan tasarımları ise estetik nitelikler taşımaktadır. Ayrıca buralarda oturup-kalkma, yer yer uzanma, organize ve/veya serbest oyunlar düzenleme olanakları da yaratılmalıdır. Hatta bu alanlarda doğayı tanıma ve incelemeyi, sosyal ortamlar oluşturmayı ve kültürel faaliyetleri de kolaylaştırmayı sağlayacak yönde tasarımlar da mutlaka olmalıdır.

ROSA’da yaya, bisiklet, atlı trafik ilişkilerine yönelik kullanımlara da tasarımlarda yer verilmelidir. Dış mekânların planlanması ve tasarımında çevre ve bitkilerle olan ilişkiler açısından peyzaj planlanması ve peyzaj tasarımı gibi farklı uzmanlık alanlarının gözetimine ihtiyaç duyulabilirken, parsel ölçeğinde yapısal şekillendirme daha çok mimarların odak noktası halindedir. Ancak sokak ve alan bazında daha geniş ölçeklere doğru yapılacak kentsel tasarımlar ile kurulacak bağlar içinse şehir ve bölge planları daha belirleyici bir yere sahip olacaklardır. Kentsel tasarım rehberleri, kent mobilyalarının seçiminde ve alanların tasarımında önceden hazırlanıp geliştirilen başvuru kaynakları olarak mutlaka kullanılmalıdır.

ROSA’lara yönelik olarak düzenli bakım planları da yapılandırılıp, yapılmalı ve atlanmadan izlenmelidir. Örneğin; “Gyrotonic” kökenli kendi kendine basit egzersiz yapmayı kolaylaştırıcı açık alanlarda görülen çalışma aletlerinin dış koşullara açık halde olması, bu tür bakım ve onarımların düzenli yapılmasını da özellikle gerekli kılmaktadır. Plastik vb. tutaçlar aletlerde hijyen sorunu yaratırken, ahşap olmasına özen gösterilmediği görülmektedir. Demir aksamlar paslanmakta bakım ve onarımları zamanında yapılmamaktadır. Bu durumlar ciddi kaza riskleri de doğurmaktadır. Ancak donatılara yönelik satın alımlarda kamu ihale mevzuatı gereği, en ucuza mal etme yaklaşımı ön planda olmakta ve geri dönüşüm de hiç düşünülmemektedir. Bakım da haliyle sürekli geri planda bırakılmaktadır.

Birçok üniversite yerleşkesine gelince ise, yerleşke içi yaşam açısından ROSA yine oldukça önemli bir yer tutmaktadır. “Stadyum, basketbol, voleybol sahaları, tenis kortları, yüzme havuzları, jimnastik salonları, serbest oyun alanları vb. gibi sportif donatımlar” (Karakas, 1999) bakımsız, eksik, hatalı, vb. sorunlu yanlar da barındırabilmektedir.

“Spor tesis ve alanları gürültüden uzaklaştırılmış, barınma bölgesine yakın planlanmalıdır” (Büyüksahin, 2005). Bu alanların kullanımında ön planda olması gereken (duş, soyunma odaları, kantin, vb.) unsurlar ayrıca yine tesislerde hep eksik kalmaktadır. Yoğun genç nüfusun 24 saat 7 gün içinde bulunup yaşadığı üniversite yerleşkelerin de bile, oyun ve sporu özendirecek sosyal ve katılımcı etkinlik (müsabakalar, festivaller) programları yetersizdir. Bu programların düzenlenmesine yönelik kolaylıklar da yeterince düşünülmemektedir. Aslında benzer ilgisizlik nedeniyle atıl durumda bırakılmış, bakımsız spor sahalarının olduğu da görülmektedir. Bu sahaların tasarımlarıyla ilgili konularda “yarışmalar ve dereceli projeler örnek alınmalı, başarılı örnek tasarımların ortaya konulması için yarışmalar özenle desteklenmelidir” (Bayhan, 2015).

Üniversitelerin yerleşim alanları ile çevrelerine önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Bu nedenle üniversiteler, kentsel morfolojik çalışmalar açısından şu dört özellik ile değişen kentsel çevrenin bir parçası (kentsel bir tip) olarak ele alınmalıdır (Larkham, 2000, s. 75, 76). 1- Öncelikle hem çevresine istihdam yaratan ekonomik bir kaynak hem de kentsel çevrede hatırı sayılır alan kaplayan bir yerleşke olarak kentin içinde, kıyısında ve dışında yer alışlarına göre yakınlarındaki kent bölgesine etki ederler. 2- Uzun vadeli kurumlardır. 3- Neredeyse istisnasız, büyürler ve gelişirler. 4- Bu büyüme zaman içinde yakınına yayılma ya da kent içinde değişik yerlere dağılma gibi farklı tipolojilere bürünebilir.

Ülkemizde kent ile ilişkisi kopuk olan üniversite yerleşkelerindeki ROSA’ndan özellikle kütüphane ve spor alanlarında ki kullanım haklarından aslında halkın da yaygın bir şekilde yararlanması sağlanmalıdır.

Büyük Projeler Sonrası Atıl Kalan Alanlar (Olimpiyatlar veya Bölgesel Oyunlar)

Kentlerin medya aracılığıyla bilinirliğini arttıran olimpiyatlar için dört kez adaylığını koyan İstanbul, 2020 adaylık sürecinde de toplumda oldukça yaygın kesimlerce sahiplenilmiştir. Diğer yandan bu tür devasa (mega) etkinliklere zemin hazırlayıcı büyük projelerin yarattığı bütçeler ve borç yükü de bilinmektedir (Kahraman, 2013). Bunların bir kısmı ise belirgin bir şekilde

doğal yaşamı yıkıma uğratacak ve sermayeye de büyük kaynak transferi yaratacak sorunlu alt yapı inşaat projeleridir.

Projelerin bir kısmında (örneğin; Katar Olimpiyatları - 2022 projelerinde olduğu gibi) kölelik koşullarına ve emekçi cinayetlerine tanık olunmuştur (Uzunçarşılı, 2017, s. 36). Milyarlarca dolarlık proje müteşebbislerinin, projelerini tasdik ve inşa ettirebilmek için kendi çıkarlarına uygun olarak sistematik biçimde parlamentoları, kamuoyunu ve medyayı nasıl aldattıkları ise ilk kez şu kaynakta anlatılmıştır (Ehrenfeucht, 2014, s. 38).

Bio İstanbul Proje alanı, Atatürk Havalimanı, İstanbul Yeni Havalimanı ve Atatürk Olimpiyat Stadyumu'na yakın bir konumda, güneyinde Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve Kuzey Marmara otoyol bağlantıları bulunacak şekilde planlanmıştır. Ancak proje alanına ulaşım yalnızca özel arabalarla sağlanabilmektedir (Başakşehir Belediyesi, 2015). Büyük altyapı projelerine, bu tür gerekçeler de öne sürülerek ihtiyaç yaratılmaktadır. İBB'nin bölge için öne sürdüğü "Olimpiyat Köyü" vizyonu, olimpiyatların Türkiye'de yapılmaması kararıyla birlikte önce ilgi alanı dışına çıkarılmış, daha sonra da TOKİ bölgede tam yetkili kılınmıştır. Hak kayıpları olduğu da açıktır.

3. Köprü (Şekil.3), ilerleyen Kanal İstanbul, vb. büyük projelerin gündeme getirilmesinde de benzer şekilde devasa etkinlikler bir gerekçe teşkil etmektedir. Bugün gelinen noktada, olimpiyatların da sadece bir sportif faaliyet olarak görülmesi mümkün gözükmemektedir. Devletlerin sportif faaliyetler için ayırdıkları kaynakların, ilk başlarda pek gündeme getirilmeyen sorulara cevap arama çerçevesinde, yeniden sorgulanmasında yarar vardır (Köktemir, 2018). Mega projelere ayrılan bütçeler, farklı kaynaklarda da yer almakta ve analiz edilmektedir. Spor tesislerinin sayısı, kullanım durumları, zarar etme oranları vb. bilgiler ise ayrıca bir araştırma konusu yapılabilir.

Şekil 3. Üçüncü Köprü ve Kuzey Ormanlarında tahribat (Kaynak: Akkemik, 2020).

Olimpiyatlar veya bölgesel oyunlar gibi etkinliklere özel olarak hazırlanan diğer şehirlerde de benzer tür devasa projeler, uzun dönemli değerlendirilme imkânı olmayan alanlar yaratmaktadır (Örneğin; Akdeniz Oyunları sonrası, Mersin). Projelerdeki tasarımlar, etkinlikler sonrası için yeterince düşünülmemiştir. Etkinlikler bitince terk edilen bu tür spor sahaları (örneğin Yunanistan'da görülebileceği gibi) (Şekil.1) uluslararası standartlara uygun sportif yarışma ve müsabakaların düzenlenebilmesi için çok büyük bütçelerle yaptırılmaktadır.

Bu projelerin yerel halka faydası da yine tartışmalıdır. Projelerin halkın gelirlerine konulan bir takım ek vergilerle ve zorluklarla tamamlanabildiği bilinmektedir. Bu yüzden söz konusu projeler, hızlı işletilen süreçlerde alınan, etkinliği de tartışılır kararlarla yapılmaktadır. İşte bu özelliği ile projeler genellikle toplumda yıkıcı etkiler yaratmaktadır. Aslında bunlar, yerelde gelecekle bağları kurulmadan, neredeyse gelişigüzel ulusal prestijler kazanma uğruna yapılan projelerdir. Neo-liberal politik kararlarla yaptırılan bu proje alanlarının, etkinliklerin bitiminde genellikle atıl durumda kalacağı da baştan açıktır. Burada halkın katılımı olmadığından sonrasında bir sahiplenme durumu da yaşanmamaktadır.

Ekstrem Spor Alanlarıyla Kentsel İlişkiler ve Spor Eğitimi Turizminin Geliştirilmesi

Ekstrem sporlar (örneğin; Hava sporları: Paragliding ve Hang-gliding, Skydiving, Bungee Jumping, vb.) gün geçtikçe farklı yanlarıyla ön plana çıkarak artmakta olan sporlardır. Bu tür sporların olası riskleri nedeniyle yapılabileceği en uygun alanlar ise giderek daha çok önem kazanmaktadır.

Uçurtma sörfünün yapıldığı Gökova Körfezi sahili, kıyıda kazanılan açık ve geniş alanı sayesinde bu spor için oldukça uygundur. Alan bu sporun tutkunlarınca bataklık kurutulması yoluyla yıllar süren çabalar sayesinde kazanılmış bir kumsaldır (Şekil. 4.1).

Sıçrama ve konma tekniklerinin uygulandığı bu spor, gerçek anlamda fiziksel bir güç ve ciddi bir eğitim de gerektiriyor (Yılmaz, 2016). Yaz boyu eğitim turizminin Marmaris ve Bodrum arasında kalan Akyaka ve Gökova yöresinde artmasını sağlıyor. Bu nedenle sahilin liman vs. gerekçelerle hiçbir şekilde yapılaşmaya açılmaması oldukça büyük bir önem taşıyor.

Doğa/kültür rotaları arasında uzun yürüyüşlere uygun olan Likya yolu ise daha çok kişiye hitap edebilen bir güzergahı işler kılıyor ve o da altta görüldüğü gibi eşsiz doğa manzaralarıyla bütünleşiyor (Şekil. 4.2).

Bu tür alanlara gelen misafirler, sportif ihtiyaçların yanı sıra kentle de kültürel bağlar kurmak istemektedirler. Diğer yandan kent sakinleri de, bu doğal alanları uygun amaçlarla ve özellikle eğitim turizmi geliştirilebildiği oranda daha sıkça kullanabilirler. Ancak bu amaçla alternatif turizm için ulaşımın da kolaylaştırılması, alanların gereksiz yere özellikle uzun süreler boyunca (26 yıl gibi) özele terk edilmemesi ve/veya sürekli denetlenmesi gerekmektedir. Ayrıca yerel değerlere bağlı kalarak, kültürel etkileşimin misafirlerle birlikte sürdürülebilmesi de yöresel bilinirliği ve tanıtımı arttıran boyutlar olacaktır. O yüzden bu alanların kendine özgü karakteri de disiplinler arası araştırmalarla ve özenle korunmalıdır.

Şekil 4. 1. Gökova Uçurtma sörfü (Kite-surfing), 2. Likya yolu
(Kaynak: Tripadvisor, 2020).

Sonuç ve Öneriler

Çalışma, şehir çeperlerinde doğa sporları için uygun olan doğal alanların giderek özel bir çekim alanı haline gelebileceğini vurgulamakta ve sahadan tespitlerle birlikte tasarım ve planlama açısından ROSA'ları açısından da aşağıdaki gibi gecikilmeden bazı önlemler alınmasını önermektedir.

Çalışmanın saha bulguları aşağıdaki sonuçlara ulaşılmasını sağlamıştır:

1. Kamusal alanlar başta olmak üzere sosyal ve fiziksel çevrede sürdürülebilirlik amaçlı ekolojik şehircilik ve planlama uygulamaları, yaşam alanlarının kalitesini de arttırmaktadır.
2. Rekreasyon/Rekreatif-oyun ve/veya spor alanları (ROSA) yerel yönetimlerin sorumluluk alanları içindedir, tamamen kısıtlı kullanımlara sebep olacak şekilde ve ihalelerle uzun süreli olarak denetimsiz bir şekilde özel sektöre devredilme koşulları sürekli, uzmanlardan görüş alınarak, halka açık ve katılımcı bir şekilde tartışılmalıdır.
3. ROSA kolay ulaşım ve kullanım şartları, geniş kesimlere yaygınlaştırılarak mutlaka sürekli gözetim ve denetim altında iyileştirilmelidir.
4. ROSA daha etkin bir şekilde kullanıldığı sürece, kentsel ve kırsal gündelik hayatı da zenginleştirmektedir.

5. Halk ve çevre sağlığı açısından gençlik ve spor politikaları, sürekli yeneden gözden geçirilerek ve yine uzmanlardan da görüş alınarak, halka açık ve katılımcı bir şekilde iyileştirilip, geliştirilebilmelidir.
6. Rekreasyon/Rekreatif-oyun ve/veya spor faaliyetlerinin çok daha yaygın kullanımlara açık bir şekilde tasarlanması gerekir.
7. ROSA sorumluluğu, neo-liberal yönetim yapısına ve salt kar odaklı özel sektöre terk edilmemelidir.
8. Eğitsel bilinçlendirme yollarıyla ROSA'na halkın bilinçli katılımı teşvik edilmelidir. Bunun sürekliliği için spor kulüplerince ve sivil toplum tarafından da mutlaka destek sağlanmalıdır.
9. Alternatif eğitim turizminin olumlu etkisinden ROSA'yla birlikte ekstrem sporlarda da ayrıca yararlanmak gerekir. Bazı ekstrem sporlara uygun doğası bulunan ülkemizde, nadir olan bu tür doğal alanlara yönelik konular da, çalışma ile ilk kez ve özgün bir deneyimle ön plana taşınmaya çalışılmıştır (Uçurtma sörfü için Gökova Körfezi'nin Akyaka yakınındaki geniş kumsal alanı, Gökçeada'nın Güney kumsalları, Adana Yumurtalık Lagün sahalarına yakın sığ kumsal vb). Bu alanlardaki doğal kaynaklar, en önemli hazinelerdendir. Alanların ilgisiz başka amaçlarla kullanıma açılmaması (liman vb.) gerekmektedir. Bu tür olumsuz kullanımlar, asıl amaçlarla kullanımı engelleyici ciddi sorunlu sonuçlar (sporatif riskler, çevre kirliliği, vb.) doğurmaktadır.
10. Geçmişteki hataların sürekli tekrarlanması, belirtilen sorun alanlarını ışıret etmektedir. Bu nedenle kamu yönetimi de bu konularda çok daha etkin bir şekilde bilinçlendirilerek, gelişmelerden sorumlu olacaktır.
11. Karma uzmanlık alanlarından oluşturulacak danışma komitelerine de ayrıca sürekli danışılmalıdır. Gönüllü gözlemcilik ve güncel şikayet mekanizmalarının işlerliği çok daha fazla önemsenmelidir.
12. İhale usulü en ucuz teklifi veren şirketlere ya da ehliyetsiz şahıslara (uzun süreli kiralama ve/veya mülk edindirme yoluyla) teslim edilen bu tür nitelikli doğal alanlarda, hiç uygun olmayan yapılaşmalar ilk dikkat çeken en hatalı uygulamalardır.
13. Özel nitelikli doğal alanlarda çok daha dikkatli olunması, hatta kalıcı ve yoğunluk getiren imar kararlarının hiç alınmaması gerekmektedir (Örneğin; Alaçatı sörf alanının başında kıyıya çok yakın mesafede ve tüm alanın rüzgârını kesen yükseklikte ve yoğunlukta çok katlı bir otele yıllar önce verilmiş izin ve zamanla oluşan sonuçları) (Ege'nin Sesi, 2012).

14. Geçmiş hatalardan da dönülmedikçe bölgede oluşan hasarlar mevcut emsal nedeniyle giderek artmakta ve doğanın onarımı da sürekli daha olanaksız bir hale gelmektedir.
15. Nitelikli rekreasyon/rekreatif oyun ve spor alanlarının oluşturulması her açıdan önemli olup, bu alanların da standartlara uygun ve çok daha planlı bir şekilde yapılandırılması gerekmektedir.
16. Tüm süreçlerde danışma kurullarının kararlarına uyulmalıdır, ayrıca uygulamaların da sürekli denetlenebilmesi gerekmektedir.
17. Kent çeperindeki ilginç doğal alanlar, kapasite aşımına uğratılmadan ve doğal nitelikleri hiç bozulmadan uygun rekreasyon/rekreatif-oyun ve spor etkinliklerin bir parçası yapılmalıdır (Kayak pistleri, yamaç paraşütü, uçurtma sörfü, lastikli iple vadi atlayışları, vb).
18. Alanların bu özel ve gözde sporların niteliklerine uygun olacak şekilde önceden doğru bir şekilde tasarlanıp, planlanması, geleceğin yaşam kalitesi arttırılmış ve çekim odağı olabilecek kentlerini yaratabilmeyi kolaylaştırmış olacaktır.
19. Şehircilik vd. ilgili alanlar bu araştırmada ele alınan konularda benzer algılara ve disiplinler arası katkılara da hep açık meslekler olmalıdır.

Kentlerde ki eğitim turizminin, sağladığı gelir ile kalkınma olanağı yaratacağının da yine unutulmaması ayrıca büyük bir önem taşımaktadır.

Çalışma ROSA tasarımı ve planlaması için saha örnekleri üzerinden tespitlerde bulunarak öneriler geliştirmektedir. Günümüzde küresel ısınma ve iklim değişimi de, birçok mekânsal projenin yeniden gözden geçirilmesini gerektirecek kadar olumsuz yönde etkili bir hale gelmiştir (Kocalar ve Aydemir, 2020). COVID-19 ile küresel salgın da benzer şekilde artık gündemin en belirleyici konusu olmuştur.

Çalışmanın özgün yanı, şehir çeperlerinde doğa sporları için uygun olan doğal alanların giderek özel bir çekim alanı haline gelebileceğini vurgulayarak, kentsel tasarım ve planlama açısından getirdiği önerilerle birlikte bu alanlarda önlem alınmasını sağlamak çabasıdır.

Teşekkür

Çalışmanın ilk hali ISPES-2019'da sunulmuştur: KOCALAR, Aziz Cumhur. (2019-c). "Şehirlerin Gelişiminde Rekreasyon Faaliyetleri ve Spor Alanlarının Planlanmasının Önemi: Türkiye'den Uygulama Örnekleri", 2.Uluslararası Beden Eğitimi, Spor, Rekreasyon ve Dans Kongresi (ISPES), 20-21 Nisan 2019,

Özet: 41 s, ISBN: 978-605-7602-39-8 Alanya. Çalışma, " Ormanlık-Sulak-Doğal-Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanları ile Tarımsal Arazilerin Korunması-Planlanması-Tasarımı / [Urban Design-Planning-Conservation in Forestry-Wetland-Natural-Agricultural with Recreation/Recreative-Games and Sports Areas (RGSA)" başlıklı araştırma ve uygulama projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Terapist F. Dinçeralp KOCALAR'a düzenlediği doğa etkinlikleri için ÇATI Çağdaş Dans Sanatçıları Derneği'ne de özel bir teşekkür etmem gerekir. Niğde Doğa Fotoğrafçıları ve Doğa Sporları Derneği'ne ve Ümit Alpat'a Toroslar kanyon gezileri için, Mersin Dağcılık Kulübüne (MERDAK) Uludağ Milli Parkı gezisi ve zirve yürüyüşü için teşekkürler. Ayrıca Öğr. Gör. Gökçe ARSLAN'a seyahat desteği için Öğr. Gör. Oğuz YEĞİN'e gezi fotoğrafları için teşekkürler. Öğr. Gör. Oğuzhan YILDIZ'a Erciyes, Melendiz ve Aladağlar'a Milli Parkı seyahat desteği ile birlikte dağ, yayla ve vadilerde ki doğa yürüyüşlerinde eşlik ettiği için teşekkürler. Halil Serdar TOKER'e de Ulukışla ve Bolkar dağları, Melendiz (Küçükköy, Hançerli) ile Uludağ eşlikleri ve fotoğraflar için gönülden teşekkürler. İsmi saymadığım diğer tüm dans, doğa ve sporseverlere de, gelecek kuşakların sağlıklı yetişmeleri için emek harcadıkları için yine ayrı ayrı teşekkürler.

Extended Abstract

Urban Design and Planning in Recreational/Recreative Games-Sports Areas (RGSA) with Application Samples

*

Aziz Cumhuri Kocalar
ORCID: 0000-0003-0580-9530

Recreation/Recreative-games and sports area planning is an important interdisciplinary activity that can shape the development of cities. Nowadays, the increase in urbanization problems necessitates the planning and use of recreational areas which may be an alternative to boring, noisy and increasingly unhealthy urban life. So that, new recreation departments at universities and sports branches are also increasing in terms of both qualitative and quantitative aspects. It is evident that some of the spores that have become interesting for young people gain importance for the development of physical structure (muscle, bone).

Purpose of the study; It includes the planning of recreation/recreative-game and / or sports areas (ROSA), the interdisciplinary research of issues related to their design and the problems that occur during the realization of them in harmony with the city. Selected areas in question are usually considered some field examples from Turkey. The scope of the study is based on recreation, ecological urbanism and planning. In addition, special attention has been paid to establishing the relationship between the places that are suitable for being extreme sports areas with their natural characteristics with the city in terms of tourism and protection. The method followed in the research is based on observations on the subject, especially the experiences gained in field studies over the years. Therefore, the findings are considered together with the discussion.

The findings part of the study are grouped under four headings as follows:

- Planning of Recreation/Recreative-Games and Sports Areas (RGSA)
- Designs and Urban Furniture for Recreation/Recreative-Games and Sports Areas (RGSA)

- Inactive Areas After Major Projects (Olympics or Regional Games)
- Urban Relations with Extreme Sports Fields and Development of Sports Education Tourism

In this framework, some scientific researches on recreation, sports and tourism were included in the theoretical background of the study, along with the fields of planning and urbanism, landscape and architecture. In addition, scientific interdisciplinary issues are based on the selected literature.

Field findings of the study led to the following results:

1. Ecological urbanism and planning practices aimed at sustainability in social and physical environments, especially in public spaces, also increase the quality of living spaces.

2. Recreational, game and / or sports areas (ROSA) are within the responsibility of local governments, they cannot be transferred to the private sector in a way that causes limited usage and for a long time.

3. ROSA's easy access and usage conditions should also be expanded to large groups and should be improved under constant surveillance and control.

4. As long as ROSA is used more effectively, it enriches the urban and rural daily life.

5. In terms of public and environmental health, youth and sports policies should be constantly developed with improved and reviewed in a more participatory way.

6. Recreation / Recreative activities should be designed in a way that is open to more common uses.

7. ROSA responsibility should not be left to the neo-liberal government structure.

8. Conscious participation of the public should be encouraged through educational awareness. For the continuity of this, support must be provided by the civil society.

9. It is also necessary to benefit from the positive effect of alternative education tourism in extreme sports together with ROSA. In our country, which has a nature suitable for some extreme sports, the subjects related to such natural areas, which are rare, have been tried to be brought to the forefront for the first time and with an original experiences (for example; Akyaka, Gökçeada, Adana Yumurtalık).

Natural resources in these areas are among the most important treasures. Areas should not be opened to use for other unrelated purposes (port, etc).

Such negative uses cause serious problematic consequences (sportive risks, environmental pollution, etc.) that prevent the use for main purposes.

10. The constant repetition of past mistakes constantly points to the specified problem areas. For this reason, public administration should be made more conscious about these issues.

11. Mixed expertise areas should also be consulted continuously.

12. The unsuitable constructions are the first noticeable faulty applications in such qualified natural areas, which are delivered to companies that offer the cheapest bid in the tender procedure or to unqualified persons.

13. It is necessary to be much more careful in special natural areas, even permanent and intensive development decisions should not be taken at all (for example; Alaçatı surf area).

14. Unless the past mistakes are also returned, the damages that occur in the region increase gradually due to the existing precedent, and the restoration of nature becomes more impossible.

15. Creating quality recreation game and sports areas is important in every aspect, and these areas should be structured in a much more planned manner and in accordance with standards.

16. In all processes, the decisions of the advisory boards must be complied with, and applications must be continuously audited.

17. The interesting natural areas in the city periphery should be made a part of appropriate recreational activities without exceeding the capacity and without deteriorating their natural qualities.

18. The correct design and planning of the areas in advance, in accordance with the characteristics of these special and popular sports, will increase the quality of life of the future and make it easier to create cities that can be the center of attraction.

19. One should be open to similar perceptions and interdisciplinary contributions on the issues addressed in this study.

As a result, cities need to be planned in advance, according to such interested recreational and sporting needs for sports areas to promote healthy living. The unique aspect of the study is that it takes precautions by emphasizing that the natural parts that are suitable for extreme sports in the city peripheries can gradually become a special attraction area. In addition, it is of great importance that these natural parts, which are suitable for private and extreme sports on the memory of the city, become a special attraction area.

With the income from education tourism in cities, development opportunities will be provided. The study develops suggestions by determining field examples for RGSA design and planning.

Kaynakça/References

- Akdoğan, G. (1972). *Beş büyük şehirde çocuk oyun alanları, okul bahçeleri ve spor alanlarının yeterlikleri ve planlama prensipleri üzerinde bir araştırma*. A.Ü. Ziraat Fakültesi yayını: 522, Ankara Üni. B.evi, Ankara.
- Akkemik, Ü. (2020). *Ekosistem, iklim ve kentsel büyüme perspektifinden İstanbul ve Kuzey Ormanları*. İstanbul:Türkiye Ormancılar Derneği Marmara Şubesi. https://www.ormancilarderneği.org/dosyalar/files/Istanbul%20ve%20Kuzey%20Ormanlar%FD_2020small.pdf adresinden erişilmiştir.
- Aktan, O. C. (2016, 25 Haziran). *Türkiye’de ekstrem spor yapabileceğiniz yerler*. [Blog yazısı]. <https://gezimanya.com/FotoGaleri/turkiyede-ekstrem-spor-yapabileceginiz-yerler> adresinden erişilmiştir.
- Atasoy, F. S., Elmas, F. ve Taşmektepligil, M. Y. (2018). Spor alanlarının verimli kullanımında spor dallarına ait oyun toplarının etkisi üzerine yenilikçi bir araç: topmatik. *İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (İÜBESBD)*, 5 (2), 34-53.
- Balcı, V. ve Koçak, F. (2014). Spor ve Rekreasyon alanlarının tasarımında ve kullanımında çevresel sürdürülebilirlik. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. ISSN: 1309-8543, 5 (2), 46. doi: [10.17155/spd.53129](https://doi.org/10.17155/spd.53129)
- Balıkesir İdari Mahkemesi. (2010, 4 Şubat). E:2007/1172, K:2010/113 sayılı Balıkesir İdari Mahkemesi’nce verilen karar.
- Başakşehir Belediyesi. (2015). *Başakşehir Belediyesi Genel Raporu*. <http://www.basaksehir.bel.tr/uplo-ads/docs/files/5267b39aba989-39.SayHaziran2013Bulten.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Bayhan, B. (2015, 8 Temmuz). Yunanistan’ı 2004 olimpiyatları mı bitirdi? (2015, 8 Temmuz). *Arkitera*. <https://www.arkitera.com/haber/yunanistani-2004-olimpiyatlarimi-bitirdi/> adresinden erişilmiştir.
- Bayhan, B. (2015). 1. Ödülü Düzce Üniversitesi Gelişim planı kentsel tasarım yarışması proje raporu. Geleceğin Üniversite Kenti Düzce. *Arkitera*: 12.02.2015. Erişim adresi: <http://www.arkitera.com/proje/4165/1-odul-duzce-universitesi-gelisim-planikentsel-tasarim-yarismasi>
- Büyükşahin, S. S. (2005). *Üniversite kampüs yerleşkeleri ve ortak kullanım mekânları*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 114, Konya.
- Danıştay Altıncı Dairesi, (2011, 14 Şubat). E:2007/1172, K:2010/113 sayılı Balıkesir İdari Mahkemesi’nce verilen kararı bozan karar.
- Danıştay Dergisi, (2011). Danışma ve idari uyuşmazlıklar ile memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmalarına ilişkin kararlar, 41 (128). ISSN 1300 –0187.

- Ege'nin Sesi. (2012, 15 Temmuz). *Alaçatı Port'a yenik düştü.* http://www.egenin-sesi.com/haber/15273-alacati_porta_yenik_dustu_adresinden_erisilmistir.
- Ehrenfeucht, R. (2014). Megaprojects and risk: A conversation with Bent Flyvbjerg. *Critical Planning*. Summer 2014.
- Erbaş, A. E. ve Salt, E. (2020). Rekreatif alan ve rekreasyon alanı kavramlarının mekânsal planlar bağlamında değerlendirilmesi. *Journal of Awareness*. 5 (1), 13-26. doi: <https://doi.org/10.26809/joa.5.002>
- Ergen, C. (2011). Rekreatif alanı kavramı ile rekreasyon alan kavramı. *İmar Davaları Rehberi*. içinde (s.1). <http://www.idarehukuku.net/haber/Rekreatif-alani-kavrami-ile-rekreasyon-alan-kavrami.html> adresinden erişilmiştir.
- Fanuscu, E. M. (1998). Çocuk oyun alanları. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*. 5 (8-12). İstanbul.
- Gold, S. M. (1980). *Recreation planning and design*. Mc Graw-Hill Book Company, USA.
- Heseltine, P. ve Holborn, J. (1987). Playgrounds. *The planning, design and construction of play environments*. 11.
- Hürriyet, (2018). Rekreasyon yönetimi nedir? İş olanakları nelerdir? (2018, 23 Temmuz) *Hürriyet Gazetesi*. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/rekreasyon-yonetimi-nedir-is-olanaklari-nelerdir-40905873> adresinden erişilmiştir.
- İBB, (2019). <http://www.istanbulsporenvantari.com/tr/ibb-oyun-ve-spor-alanlari.html>
- İnformel Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri, (2018). İstanbul 95 . *Yeşil Alanlar ve Parklar" projesi, Ebeveyn ve Çocuk Atölyeleri Çalışma Raporu*. İnformel Eğitim-çocukistanbul. Mayıs 2018.
- İşçi, B. (2017). Peyzaj ve çocuk oyun alanları. *Doğa Dergisi*. Erişim adresi: <https://www.dogadergisi.com/peyzaj-cocuk-oyun-alanlari/> adresinden erişilmiştir.
- Kahraman, B. (2013). *Türkiye'nin çıldirtan projeleri, Türkiye'nin en büyük projeleri*. [Blog yazısı] <http://www.beycan.net/583/turkiyenin-cildirtan-projeleri-turkiyenin-en-buyuk-projeleri.html> adresinden erişilmiştir.
- Karakaş, N. B. (1999). *Üniversite kampüslerinin fiziksel gelişim planı hazırlama süreci ve Bartın Orman Fakültesinin bu bağlamda değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Kocalar, A. C. ve Aydemir, K. P. (2020). *An Analysis of the Interaction between Climate and City*. (Ed. M. Özyavuz), Sustainable Landscape Planning and Design. Peter Lang, New York, 127-145.
- Koç, N., Tavşancıl, E. ve Demir, E. (2015). Çocuk dostu şehir girişimi ve çocukların gözüyle Ankara. *İdealkent*, 6 (17), 106-139. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36788/419037> adresinden erişilmiştir.
- Köktemir, F. (2018). Olimpiyat Oyunları ve Dünya Kupalarının Bölgesel Kalkınmadaki Önemi, Serbest Kürsü. <http://sehirplanlama.net/olimpiyat-oyunlari-ve-dunya-kupalarinin-bolgesel-kalkinmadaki-onemi/> adresinden erişilmiştir.
- Mersin Belediyesi, (2019). *Çocuk oyun alanlarının donatılması ve spro aletleri alanlarının doldurulması*. <https://www.mersin.bel.tr/proje/cocuk-oyun-gruplari-ve-spor-aletleri-alanlarinin-donatilmasi-projesi-izs9jo>

- Mersin BŞB, (2019). *Proje*. <https://www.mersin.bel.tr/proje> adresinden erişilmiştir.
- Maceraperestlerin vazgeçilmez adresi: Kemaliye Karanlık Kanyon. (2007, 21 Temmuz). *Milliyet gazetesi*. <https://www.milliyet.com.tr/tatil/maceraperestlerin-vazgecilmez-adresi-kemaliye-karanlik-kanyon-6264209> adresinden erişilmiştir.
- Muhacir, Arslan E. S. ve Özalp, Yavuz A. (2016). Planlama ve tasarım süreçleri bağlamında çocuk oyun alanlarına ilişkin temel kalite kriterlerinin belirlenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*. 17 (2), 220-230.
- Nilüfer Belediyesi, (2016). *Nilüfer Belediyesi 2016 İlerleme Raporu*. http://www.nilufer.bel.tr/dosya_yoneticisi/pdf_doc/KSS_2016.pdf adresinden erişilmiştir.
- Ramazanoğlu, F., Altungül, O. ve Özer, A. (2004). Sportif açıdan rekreasyon etkinliklerinin değerlendirmesi. Doğu Anadolu Bölgesi araştırmaları. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*. 3 (1), 199-202.
- Tavşan, F. (2017). *Çocuk oyun alanları*. Basılmamış Y.L. Ders Notu, KTÜ Mimarlık Fakültesi, Trabzon.
- T.C. ÇŞB, (2019). Spor merkezleri ve yüzme havuzları için kontrol listesi. <http://ci-sam.cu.edu.tr/eng/Belgeler/HAVUZ%20VE%20SPOR%20MERKEZ-LERI%20ICIN%20KONTROL%20LISTESI.pdf> adresinden erişilmiştir.
- The International Olympic Committee, (2008). *IOC spor, çevre ve sürdürülebilir gelişme rehberi*. (TMOK, Çev.).
- Tripadvisor (2020). *Anasayfa*. <https://www.tripadvisor.com.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Türel, G. D. (1988). *Ankara Kenti yeşil alanlarını kullanım etkinliklerinin bugünkü durumu ve yeterliliği için alınması gereken önlemler*. Doktora Tezi. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı ABD, Ankara.
- Türk Kanser Derneği (t.y). *Türk Kanser Derneği kamu spotu*. <http://www.turkkanserdernegi.org/tr/kamu-spotlari/43/sporun-onemi.html>
- UEF-UNEP, (2019). <https://www.uef.fi/en/web/unep> adresinden erişilmiştir.
- Uludağ, Ü. (2009). *Yüzme Havuzlarında Hijyen ve Filtrasyon*. IX. Ulusal Tesilat Mühendisliği Kongresi. (s. 31-39) MMO Yayını. http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/80ccc73141b683e_ek.pdf?dergi=941 adresinden erişilmiştir.
- UN-HABITAT, (2019). <https://new.unhabitat.org/> adresinden erişilmiştir.
- Uzunçarşılı, Baysal, C. (2017). Mega projelere genel çerçeveden bakmak. *Mimar-ist*. 36-43.
- Üstündağ, Ö. (2013). Kentsel Dönüşüm Çalışmalarında Coğrafyacıların Rolü Nedir? Ne Olmalıdır?. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 23 (2), 15-29, Elazığ.
- Yılmaz, S. ve Bulut, Z. (2002). Kentsel Mekânlarda çocuk oyun alanları planlama ve tasarım ilkeleri. *Erzurum Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg.* 33 (3), 345-351, Erzurum.
- Yılmaz, S. B. (2016, 7 Kasım). Adrenalin duygusunun tavan yapacağı 17 ekstrem spor. *Milliyet Gazetesi*. <http://www.milliyet.com.tr/Adrenalin-duygusunun-tavan-yapacagi-17-ekstrem-spor-molatik-6761/>

Ekler

Tablo 1. Rekreasyon/Rekreatif-Oyun ve Spor Alanlarına (ROSA) yönelik teorik ve pratik bulgular ve bazı kaynakçalar ile hedef öneriler

Alanlara özgü yapılandırma önerileri	ROSA Planlanması	ROSA Özgü Tasarımlar ve Kent Mobilyaları	Büyük Projeler Sonrası Atıl Alanlar	Ekstrem Spor Alanları/Kent ve Spor Eğ. Tur.
Açık alanlar	(Gold, 1980)	Sade, temiz ve geriye dönüşüm hakim olmalıdır.	Depremde toplanma alanı dahi kalmamıştır.	Korunarak, uygun kullanıma uyarlanmalıdır.
Yeşil alanlar	(İşçi, 2017)	Oturup-kalkma, yer yer uzanma olanağı	Ormanlar yağmalanmaktadır.	Doğal bütünlük korunmalıdır.
Rekreasyon alanları ve bazı öneri hedefler	Yapılaşmaya açılmaya uygun bırakılmış alanlar olup, tehdit altındadır.	Doğayı tanıma ve inceleme, sosyal ortamlar oluşturma ile kültürel faaliyetleri de kolaylaştırma hedeflenebilir.	Pek çok potansiyel alan tek bir amaç uğruna yok edilmektedir.	Değerli potansiyel alanlar keşfedilerek, kullanıma uyarlanmalıdır.
Rekreatif alanlar ve bazı öneri hedefler	Deniz kıyıları ve sahiller sade, temiz ve kullanışlı olmalıdır.	Rahat ve kullanışlı, alan tasarımları ise estetik nitelikler taşımaktadır.	Pek çok değerli kıyı alanları da yitirilmektedir.	Değerli kıyı alanları özenle korunmalıdır.
Çocuk ve Yetişkin oyun alanları	(Türel, 1988); (Koç, Tavşancıl, Demir, 2015).	(İnformel Eğt., 2018) Organize ve/veya serbest oyunlar için hazır alanlar ve/veya platformlar olmalı.	Yerel ihtiyaçlar önemsenmezken, geçici büyük projelere bütçe ayrılabilmektedir.	Özgüven artırır, sporla tedavi ve yaratıcılığı geliştirme olanakları vardır.
Spor Alanları	Yaya, bisiklet, atlı trafik planlanmalı	Çeşitli sportif faaliyetler özendirilerek, düzenlenmelidir.	Akdeniz Oyunları-Mersin, Yunanistan	Hava sporları: Paragliding, Hang-glidering, vb.)
İlkeler	(Üstündağ, 2013, s. 15) (Yılmaz ve Bulut, 2002, s. 345)	Kentsel tasarım rehberleri hazırlanıp, zorunlu tutulmalıdır	İlkesiz ve dengesiz yürür, aşın yönetsel tercihler, popüleriteye karşı tedbir alınmalıdır.	Spor vb bölümlerle disiplinler arası çalışılmalıdır.
Sayısal Veriler	Eksik, mutlaka planlanmalıdır.	Tasarımın içine de alınmalıdır.	Önemsenmemekte, geliştirilmektedir.	İlgi alanı dışında bırakılmıştır.
İlkeler ve Önlem Önerileri	Erişim/ Sessiz (Büyükşahin, 2005).	Yerleşkeler (Larkham, 2000, s. 75, 76). (Bayhan, 2015). Bakım ve onarımların düzenli yapılmalıdır	Ek vergiler ve yerel zorluklar aşırıdır içerilmektedir. Önce ileri gelen deneyimli liderlerin ve halkın rızası alınmalıdır.	Kontrol ve Denetim sürekli kılınmalıdır.
Saha Örnekleri	(İşçi, 2017)	Peyzaj planlanmalı ve peyzaj tasarımlı olmalıdır.	Kanal İstanbul, 3. Köprü, İstanbul 2020, Katar Olimp. 2022, vd.	Uçurtma sörfü Gökova, Gökçeada
Uygulama sorunları	Ankara (Koç, Tavşancıl, Demir, 2015).	Bakımsız Yerleşkeler (Karakas, 1999)	Bütçe açıkları ve borç yükü ile doğal tahribat oldukça belirgindir.	Uzun süreli kiralama hâkimdir.
Başarılı Uygulama Örnekleri	Müsabakalar, Festivaller	Yarışmalar ve dereceli projeler örnek	Başandan çok, doğal eşiklerde ciddi limit aşımına sebep olur.	Likya yolu